

TARİH ÖĞRETİSİ -I

İLKÇAĞ'IN GİZEMİ

“Geçmişin bilmek, geleceğin görmek için”

Nermin Özsel

Ankara 2016

Nermin Özsel

Genel Yayın Yönetmeni • Yaşar HIZ
Editör • Taşkin KÖKSAL
Kapak Tasarım • Esra YILDIZ
Dizgi • Hatice UZUN
Birinci Basım • © 2016 / Ankara
ISBN • 978-605-180-33-26

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz.

gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt
Son Çağ
Sertifika No: 25931

İlkçağ'ın Gizemi

TARİH ÖĞRETİSİ –I

İLKÇAĞ'IN GİZEMİ

“Geçmiş'i bilmek, geleceği görmek için”

Nermin Özsel

Nermin Özsel

İlkçağ'ın Gizemi

*Tarih Öğretmenim;
Refia Ender'in anısına...*

Nermin Özsel

İçindekiler:

ÖNSÖZ	13
Tarihin Yaşam İçin Yararı	13
Gelecek Geçmişte Saklıdır	20
Bizi Sen, Seni Biz Yapan; İşte Bu Kan	21
Geçmişin İzini Sürmek	24
Tarih Öncesi Devirler	30
TAŞ DEVRİ	30
Kaba Taş Devri M.Ö. 6.000.000–M.Ö.2.500.000	30
Yontma Taş Devri M.Ö.2.500. 000 – M.Ö.10. 000	30
Cılıtlı Taş Devri M.Ö. 10. 000 – M.Ö.5. 000	33
MADEN DEVRİ	36
Bakırtaş Çağı M.Ö. 5.000–M.Ö.3000	36
Tunç Çağı M.Ö. 3000–M.Ö.1200	36
Demir Çağı.....	37
Tarih Yazı ile Başlıyor	37
İLK UYGARLIKLAR – 1	39
Mezopotamya Uygarlığı (M.Ö.4000–M.Ö.2000)	39
Tarih Sümerle Başlar	39
Sümerler (M.Ö.4000–M.Ö.2015):	40
Mezopotamya'nın Diğer Devletleri	44
Akad Krallığı.....	44
Elam Devleti (M.Ö.3000–M.Ö.640)	45
Birinci Babil Krallığı (M.Ö.2000–M.Ö.1530)	46
İkinci Babil Krallığı (M.Ö.625–M.Ö.539)	47
Babil Zigguratı "Yerin ve gögün temel taşı "	49
Babil'in Asma Bahçeleri	49
Asur Krallığı (M.Ö.2000–M.Ö.609)	50
Mezopotamya'nın Dağlı Kavimleri	53
Gutiler	53
Kassitler	54
Aramiler	55
Mezopotamya Kültürü ve Uygarlığı	55
Siyasal ve Sosyal Yaşam	55
Kültürel Yaşam	63
Gılgamış Destanı	65
İLK UYGARLIKLAR – 2	72
Mısır Uygarlığı.....	72
Eski Mısır Tarihi	72
Mısır Krallık Devirleri	73
Eski Krallık Devri (M.Ö.3000–M.Ö.2100)	73

Nermin Özsel

Orta Krallık Devri (M.Ö.2100-M.Ö.1600)	74
Hiksoslar Devri (M.Ö. 1700-M.Ö.1600)	76
Yeni Krallık Devri (M.Ö.1600-M.Ö.1100)	77
Kralice Hatshepsut (M.Ö.1505-M.Ö.1483).....	79
Kralice Nefertiti (Nofretete)	80
Akhenaton ve Tel el-Amarna	81
Kadeş Savaşı.....	84
Kadeş Barışı	85
Gerileme devri (M.Ö.1100-M.Ö.645)	89
Sais krallık devri(M.Ö.645-M.Ö.525)	90
Mısır Kültür ve Uygarlığı.....	90
Siyasal ve Sosyal Yaşam.....	90
Mumyalama ve Ölüm Gömme	95
Kültürel Yaşam	96
Yazı, Edebiyat ve Bilim	96
Rosette Taşı.....	98
Güzel Sanatlar	103
Ölüm Kanadını Dokundurur	109
Resim ve Heykel.....	111
İLK UYGARLIKLAR – 3.....	114
Çin Uygarlığı.....	114
Çin'in Eski Tarihi	114
Sosyal ve Kültürel Yaşam	116
Çin'de Yazı ve Edebiyat	117
Çin Seddi.....	118
Güzel Sanatlar	119
Çin'de Din ve İnançlar.....	122
Laozi (M.Ö. 604 - 485).	123
Konfucyüs "Chung-ni" (M.Ö.551-479)	126
İLK UYGARLIKLAR – 4.....	130
Hint Uygarlığı.....	130
Eski Hint Tarihi.....	130
Sosyal ve Kültürel Yaşam	132
Kast Sistemi.....	132
Hinduizm ve Brahmanizm	133
Mahavira ve Caynaçılık	135
Budha ve Öğretisi (M.Ö.557-M.Ö.477).....	136
Hint Kültürü	139
ESKİ ÇAĞLarda ANADOLU	141
Anadolu'nun Tarih Öncesi.....	141
Yontma Taş Devrinde Anadolu	143
Karain-Öküzini-Beldibi Mağaraları.....	143
Cılaklı Taş Devrinde Anadolu.....	144
Göbeklitepe-Çayönü-Çatalhöyük-Hacılar	144

İlkçağ'ın Gizemi

Maden Devrinde Anadolu	149
Troia-Alişar-Alacahöyük (M.Ö 5.500-M.Ö.2.000)	149
Dokuz Katlı Kent; Troia	150
Heinrich Schliemann ve Troia Hazineleri	152
Alişar.....	154
Alacahöyük.....	155
Anadolu'da Yazılı Dönem Başlıyor (M.Ö.2000).....	157
Anadolu'da Siyasi Oluşumlar.....	158
Hittit Krallığı.....	158
Eski Krallık Devri (M.Ö. 1900-1500)	160
Yeni Krallık Devri (M.Ö.1460-M.Ö.1180)	163
Geç Hittit Kent Devletleri	169
Hittit Kültür ve Uygarlığı	170
Siyasal ve Sosyal Yaşam.....	170
Kültürel Yaşam	174
Frigia Krallığı (M.Ö.750-M.Ö.676)	181
Frigia Tarihi	181
Frigia Kültür ve Uygarlığı.....	182
Gordion	186
Müzik Yarışması	187
Midas'ın Kulakları.....	188
Lidya Krallığı (M.Ö.700-M.Ö.546)	189
Lidya Tarihi.....	189
Lidya Kültür ve Uygarlığı.....	191
Ey Solon! Solon!	194
Urartu Krallığı (M.Ö.900-M.Ö.600).....	195
Urartu Tarihi.....	195
Urartu Kültür ve Uygarlığı	200
Işıkalar Ülkesi Lykia	204
Lykia Tarihi	204
İonlar (M.Ö.1200-M.Ö.545)	207
İonia Tarihi	207
İon Kültür ve Uygarlığı.....	208
Bereketli Hilal'in Kavimleri	210
Subarular-Hurriler-Mitanniler	210
YAKIN DOĞU UYGARLIKLARI	215
Fenike Tarihi (M.Ö.2000-M.Ö.1200).....	215
Fenike Kültür ve Uygarlığı	217
Ağlayan Kadınlar Lahdi.....	220
İskender Lahdi.....	221
Palmyra Antik Kenti	221
Petra Antik Kenti.....	223
İbraniler (M.Ö. 2000-MS.70).....	224
İbrani Tarihi.....	224

Nermin Özsel

Musa	225
İbraniler Sürülüyor	230
İbrani Kültür ve Uygarlığı	232
Yazmaların Keşfi.....	235
İRAN UYGARLIĞI	236
Medler - Persler - Partlar.....	236
Med Krallığı (M.Ö.715-M.Ö.550).....	236
Pers İmparatorluğu (M.Ö.550-M.Ö.331).....	237
İmparator Kserkses'in İşleri Üzerine.....	242
Pers Kültür ve Uygarlığı.....	243
Siyasal ve sosyal yaşam	243
Kültürel Yaşam	245
Mazdeizm ve Zerdüşt "Zarad-Uştr"	246
Çivî Yazısı Çözülüyor	248
Pers Sanatının Başyapıtları;	249
Persepolis Sarayı, Nakş-i Rüstem Kaya Mezarları.....	249
Parth Krallığı (M.Ö.250-MS.224).....	251
ESKİ EGE UYGARLIĞI.....	253
Girit ve Miken Uygarlıklar	253
Yunan Uygarlığının Temelleri Atılıyor.....	253
Girit "Minos" Uygarlığı.....	254
Girit Tarihi.....	254
Girit Kültürü	256
Knossos Sarayı.....	258
Mykenai "Aka" Uygarlığı	258
Akaların Tarihi.....	258
Mykenai Kültürü	260
Mykenai Anıtları	261
ANTİK DÜNYA KÜLTÜRLERİ	264
Yunan-Hellenizm-Roma	264
Eski Yunan Tarihi.....	264
Kolonicilik	266
Pers Savaşları	268
Pers İmparatorluğuna Karşı Yunan Kentleri.....	268
Peloponnes Savaşları (M.Ö. 431-M.Ö.404)	272
Attik-Delos Deniz Birliği, Helen Birliğine Karşı.....	272
Peloponnes Savaşları Başlıyor	273
Savaşlar Sürüyor, Birlik Kurulamıyor	275
Yunan Kültür ve Uygarlığı	277
Siyasal ve sosyal yaşam	278
Yazılı Kanunlar	280
Drakon Kanunları.....	280
Solon'un Reformları (M.Ö.640-M.Ö.558)	281
Peisistratos'un Tiranlığı	282

İlkçağ'ın Gizemi

Kleistenes'in Reformları	283
Yunan Dini ve Mitolojisi	284
Kültürel Yaşam	286
Edebiyat, Tarih, Bilim.....	286
Yunan Mimarisi	289
HELLENİZM İMPARATORLUĞU (M.Ö.330-M.Ö.30).....	292
Dünya İmparatorluğu Üzerine.....	292
II. Philippos ve Makedonya Krallığı.....	293
Kral Philippos Helen Birliğini Kuruyor	294
Büyük İskender (M.Ö.356-M.Ö.323).....	296
İskender Asya Seferine Çıkıyor	297
Granikos Savaşı (M.Ö. 334)	298
İssos Savaşı (M.Ö. 333)	300
Gavgamelia Savaşı (M.Ö.331)	302
Hindistan Seferi (M.Ö.329-M.Ö.326)	303
Bir Tanrı'nın Ölümü Üzerine	306
Generaller İmparatorluğu Paylaşıyor.....	307
Ptolemaios Soter (M.Ö.360-282)	309
III. Antiochos Megas (M.Ö. 223-M.Ö.187)	310
Anadolu'da Kurulan Hellenistik Krallıklar	310
Kommagene Krallığı (M.Ö.163-MS.72)	310
Kappadocia Krallığı (M.Ö.255-MS.17)	315
Pontus Krallığı (M.Ö.302-M.Ö.64).....	315
Pergamon Krallığı (M.Ö.283-M.Ö133).....	318
Hellenizm Dünyası Roma'ya Bağlanıyor.....	319
Hellenizm Kültür ve Uygarlığı.....	321
Siyasal ve sosyal yaşam	321
Kültürel yaşam.....	322
ROMA İMPARATORLUĞU	328
Eski İtalya ve Göçler.....	328
Etrüskler.....	329
Roma'nın Kuruluş Efsanesi	330
Roma'nın Siyasi Tarihi.....	334
Krallık Devri (M.Ö.753-M.Ö.508)	334
Konsüllük Devri (M.Ö.508-27).....	335
Hannibal (M.Ö.247-M.Ö.182)	335
Pön Savaşları (M.Ö.264-146).....	337
Birinci Pön Savaşı (M.Ö.264-M.Ö.241).....	337
İkinci Pön Savaşı (M.Ö.218-M.Ö.201).....	338
Üçüncü Pön Savaşı (M.Ö.149-M.Ö.146)	339
Savaşçı Konsüller Devri.....	340
Cumhuriyetten İmparatorluğa.....	343
Julius Caesar- VII. Cleopatra- Marcus Antonius.....	343
Julius Caesar	343

Nermin Özsel

VII. Cleopatra.....	346
Marcus Antonius	347
Roma İmparatorluk Devri (M.Ö.27-MS.395).....	348
Tanrısal Augustus Çağı Başlıyor	348
Roma İmparatorluk Soyları.....	350
Augustus Soyu.....	351
Flavienler Soyu	353
Antonenler Soyu "Hür İmparatorluk Devri"	353
Roma İmparatorluğu Bölünüyor.....	354
Roma Kültür ve Uygarlığı	356
Sosyal ve siyasal yaşam	356
Kölelerin Büyük Ayaklanması (M.Ö.73) "Gladyatör Spartacus"	360
Roma Meclisleri	361
Kültürel Yaşam	363
Roma Kanunları.....	364
Roma Tanrıları.....	367
İsa ve Hıristiyanlık.....	369
Roma Sanatı.....	372
Pantheon "Tüm Tanrıların Tapınağı"	374
Colosseum.....	375
Caracalla Hamamı	375
Gard Köprüsü	376
Son Söz; Tarih Öğretisinin Yöntemi	377
Kavram Dizini	385
Zaman Dizini	396
Bibliyografya:.....	403

ÖNSÖZ

Tarihin Yaşam İçin Yararı

"Karşı konulmaz biçimde ve kesintisiz bir hareketle akıp giden zaman, var olabilmiş ne varsa tümünü -gerek dik kat çekmeye değmez olayları, gerekse büyük ve animsanmaya değer olanları- bir unutulmuşluk uçurumuna çekip yutmak için sürükleyip götürür. Ve tragedyacının dediği gibi 'gizlenmiş olanı ortaya çıkarıp meydanda olanın üstüne örtü çeker'. Ne var ki tarih bilimi, zamanın akışına karşı koyan, sarsılmaz bir benttir. Zamanın karşı konulmaz akışını bir bakıma durdurur; bu akıp gidiş sırasında olup bitenlerden, akıntı üstünde yakalayabildiklerini kollarına alıp tutar ve onların, sonsuza dek orada kalmak üzere unutulmuşluğun derinliklerine kayıp gitmesine izin vermez."

Anna Comnena, Aleksiad

Bizans tarihçisi Anna Comnena'nın "Aleksiad" adlı yapıtında belirttiği gibi tarih, kesintisiz bir hareketle akıp giden ve beraberinde geçmişte yaşanmış olanları tümüyle çekip götürüren zamanın akışına karşı duran güçlü bir benttir. Yaşanmış olanların zamanın akışıyla sessizliğe terk edilip, unutulmuşluk denizinin derinliğine gömülüp kaybolup gitmesine engel olur. Bazen de gizlenmiş olanı ortaya çıkarırken meydanda olanın üstünü örter. Tarih geçmişin, yazılı belgeler yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılması eylemidir. Tarih çalışmaları toplumsal amaca dayanır. Aslında bu toplumsal amaç oldukça can acıcidır; yaşılmacı politikalar, din savaşları, istilalar, göçler, bir toplumun diğer bir toplumu egemenliği altına alması, bir sınıfın diğer bir sınıfı kölestirme çabaları, soykırımlar, devrim ve karşı devrimler gibi.

Tarih, geçmişin olaylarını düşünce akımlarıyla bütünlüğe kavrama, günümüzle ve gelecekle ilişkilendirme becerisidir. Ancak geleceği biçimlendirme geçmişten tümüyle bağımsız olamayacaktır. Her ulus geçmişte tarlasına ne ekmişse gelecekte de onu bicektir. Ta-

rih hayal ürünü olamaz; tarihsel yaklaşımlarda gerçekçilik temel alınmalıdır ama tarih bilimi yüzyıllar boyunca siyasete odaklanmıştır, siyaset de farklı çıkar ve yaklaşımlara. Tarih yazarken gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışmalıyız. Eğer başaramazsak o zaman, bilinmeyenler konusundaki bilgisizliğimizi açığa vurmaktan da çekinmemeliyiz.

Arkeolojinin konusuna giren tarih öncesinde olduğu gibi İlkçağ'ın da bilinmeyenleri çoktur. Bir taraftan yeni buluntular gün yüzüne çıkarılırken, pek çok arkeolojik ve yazılı buluntu, yok olup gitmiş, yok olmayı da sürdürmektedir. Bilinmeyenler çoğalınca doğal olarak gizem de artar. İlkçağın gizemi sulu tarımla nehir boyalarında başlayan ilk uygarlıklarda; ilk yazılı bulan Sümerlerde, dev boyutta eserler yapan Mısır kültüründe, Ortadoğu kaynaklı tek tanrılı dinlerle, Çin ve Hint kültürlerinin günümüze dek varlığını sürdürün; Ön-Asya'dan Uzak-Asya'ya uzanan bir kuşak gibi eski kıtayı baştanbaşa saran mistik öğretülerde saklıdır.

İlkçağ tarihi Ege denizi ile Akdeniz çevresinde yazılmış gibidir. Birbiri ardına bu denizlere egemen olan siyasi güçler, bilimsel ve sanatsal gelişmeleri de beraberlerinde sürükleyp geliştirirler. Tarih, edebiyat, felsefe, tıp alanındaki bilimsel çalışmalarla, mimari ve heykeltıraşlık alanındaki sanatsal gelişmeler, İyon, Yunan, Hellenizm ve Roma kültürlerinin üzerinde yükselir. Ege ve Akdeniz çevresi Dor, İyon ve Korint tarzı mimari yapılarla süslenir. İlkçağ'ın bilimsel ve sanatsal gelişmeleri bin yıl sonra insanlığın yeniden doğuşunun özünü oluşturacaktır.

Siyasal bakımdan İlkçağ'da, kendilerini imparatorluk olarak adlandıran Asur ve Hitit devletlerinin yanında Pers İmparatorluğu, Hindistan'dan İskit ülkesine dek doğudan batıya uzanan muazzam bir imparatorluk olarak görünür. Ancak çok geçmeden aynı topraklara İskender, kısa süreliğine de olsa Hellenizm İmparatorluğu ile egenmen olur. Perslerin batı yönündeki ilerleyişlerine İskender, doğuya yönelik yanıt vermiştir. Ancak bu iki imparatorluğun yanında, İtalya'da Roma'dan yola çıkarak tüm Akdeniz ve Ege denizi çevresine egemen olan Roma İmparatorluğu yalnız İlkçağ'ın değil tüm çağların en geniş, en güçlü ve en uzun ömürlü imparatorluğu olarak adını tarihe yazdırır. Pers ve Hellenizm imparatorlukları, Roma İmparatorluğu'nun yanında küçük kalırlar. Roma İmparatorluğu bölgünmeden sonra, Doğu Roma veya Bizans İmparatorluğu adıyla bin yıl kadar, Ortaçağ boyunca varlığını sürdürür.

Tarihsel ve toplumsal gerçekleri kendisine konu edinen tarih bilimi özellikle Fransız Devrimi'nden sonra diğer bilimler arasında yerini belirlemek amacıyla yeni arayışlar içine girmiştir. Toplumu etkileyen güçlü sarsıntıların nedenlerini aydınlatmak ve toplumsal gelişmeler hakkında bilgi edinmeyi hedeflemiştir. Tarihi olguların özgür insan düşüncesinin üretkenliği ile yorumlanarak biçimlendirilmesi insanlık tarihinin yaşamsal bir sorunudur. Yunan tarihçisi, biyografi ve deneme yazarı Plutarkhos bu konuda söyle der:

*"Ben tarih yazmıyorum, yaşamalar hakkında yazıyorum.
Tarihsel en önemli olay ve hareketlerde her zaman erdemlilik veya kötülük göstergeleri bulunmayabilir. Diğer tarafından binlerce ayrıntıyı ortaya çıkarılan bir savaş çarşışmasına karşılık olarak, bir söz veya bir ufak hareket ve davranışlar çok kere bir kişinin karakteri hakkında çok daha derin bir anlayış yaratıp karakteri açığa çıkartır."*

Geçmişteki insan davranışlarıyla şekillenen tarihi etkinliklerin taşıdığı anlamlar, günümüz insan davranışlarına anlamlı içerikler kazandırır. Merak ve araştırma ile geçmişten günümüze ve oradan geleceğe uzanan bağıntı ve ilişkiler dizini algılanır. Tarihi bilgiler yaşamdan uzak bilgi yiğinları olmaktan uzaklaşarak yaşamın etkinliğine karışır ve anlam kazanır. Bunun için özümlenmemiş bilgi yiğinlarını bellekte biriktirmek ve edilgen biçimde beklemek yerine bilgilerin anlamını artırmak için bilgiyi aramayaçıkmalıdır. Bireyler tarafından tarihi bilgilerin doğru algılanması sonunda, toplumun yaşadığı toprakların mirasçısı ve ulusun varlığının bir parçası olduğu gerçeği uzun ömürlü bir öz kazanır. Tarihi araştırmalar sürekli, değişken, her türlü bağlantı ve ilişkiye içeren gerçeklikte olmalı, bireye insancıl bağıntı ve ilişkileri tanıyalımme gücünü kazandırmalıdır. Tarih bilimi, bilgi edindirmede diğer bilimlerden daha üstündür. Ancak yaşama geçirilmeyen bilgi çokluğu, tarihin değeri ve degersizliği üzerine Goethe'nin kullandığı sözcükler çok anlamlıdır:

"Etkinliğimi çoğaltmaksızın ya da doğrudan doğruya yaşamıma bir şey katmadan bana yalnızca bilgi veren her şeyden nefret ediyorum."

Nermin Özsel

Romalı düşünür Lucius Annaeus Seneca ise bu konuda kişiye sorumluluk yükleyerek şöyle demektedir:

"Anımsamak başka, bilmek başkadır. Anımsamak yalnız belleğe saklanması için verilmiş bir şeyin muhafaza edilmesidir. Bilmek ise her şeyi kendinizin bir parçası yapmak demektir.

Bu nedenle olayların incelenmesinde değişik yöntemler kullanılarak bu bilgilerin yaşam deneyimlerinin içine girmesi sağlanmalıdır. Tarih bilimi, toplumsal ve düşünsel gelişmeyi sağlamak göreviyle yükümlüdür. Tarih yaşamalarını birlikte geçiren topluluk ve sosyal grupların etkinlikleri ile acıları hakkında bilinenlerden oluşmuştur. İnsanların toplumsal ortak yaşamları, tüm çözümleri, başarı ve başarisızlıklarla, tarihi oluşturan olaylarla iç içedir. Gelenek ve kurumlar, ancak tarih bilimi ile açıklanabilir ve aydınlığa kavuşur.

Bütün bu bilgi birikimini gecesini gündüzüne katarak kendilemini bilime veren, insanlığın deneyimlerini kitaplarında damla damla toplayan Eskiçağ'ın tarihçilerine borçluyuz. Tarihi, bilimsel bir araştırma konusu olarak ele alan, tarih biliminin kurucusu sayılan ilk tarihçi **Herodotos**'dur. "Historiea" adıyla bilinen yapıtında Herodot, anlattığı ulusun bütün geçmişini; toplumsal, ekonomik, siyasal düzennini, askeri başarı ve başarısızlıklarını, yetiştirdikleri iyi ve kötü kişileri gözler önüne sermiştir. Anlattığı ulusun gelenek, görenek ve inanışlarına ustaca ayna tutan Herodot'un tarihsel metodu, kendi kişiselliğinin izlerini taşır ve özneldir. Efsanelere kayıtsız kalmayan tarihçi, sırların çekiciliğine dayanamaz ve doğaüstü belirtileri akıl süzgeçinden geçirmeden benimsemiştir. Yapıtında kutsaldan ilkele doğru kayan basit üslubu ile tarihsel olayları, efsanelerle birleştirerek masal tadında anlatmıştır.

Herodot'un çağdaşı olan Yunan tarihçisi **Thukyrides** ise öyle değildir. O eserini değişik bir anlayışla kaleme almıştır. Tarihçi, masal ve efsaneleri bir kenara bırakıp, tarafsız bir tutumla doğru ve gerçek olanları yazmıştır. İncelediği savaşların, anlaşmazlıkların sebepleri üzerinde durmuş, resmi belgeleri değerlendirmiştir. İnsanların ugра-

dikleri yıkımları tanrıların kötü yüreklliliği yerine, ekonomik nedenlere bağlayan tarihçi, olayları kısa, özlü ve etkili dille anlatmıştır. Duygulara ve inanca yer bırakmayan Thukydides, kullandığı bu akılçι ve tenkitçi yöntemle, bilimsel tarih araştırmalarının yaratıcısı olmuştur.

Roma tarihçisi **Titus Livius**, yüz kırk iki kitaptan oluşan Roma Tarihi'ni yazmıştır. Ulusal tarih niteliğinde olan yapıtında Titus-Livius, önceki tarihçilerden ve arşivlerden yararlanmıştır. Üslubu son derece canlı ve belagat sanatının izlerini taşıyan yapıtında yer alan, binden fazla söylev esere gerçeklik katar. Titus Livius'a göre, tarihin incelenmesini yararlı ve gerekli kıلان şudur:

"Gözlerinizin önünden çeşitli örnekler geçer, bunlar arasında kendiniz ve memleketiniz için yararlı olanları seçebilirsiniz".

Eskiçağı en iyi anlatan yazar olarak kabul edilen **Tacitus Gaius Cornelius**, bütün oylarda derin ve ince nedenler arar. Bir üslup ustası olan Latin tarihçisi Tacitus, belgeleri titizlikle toplar, resmi arşivleri belirtir, eski tarihçilerin yapıtlarından ve derlediği sözlü bilgilerden yararlanır. Tacitus, imparatorların ve saray halkın psikolojisini incelemiş, insanların tutkuları üzerine yargılaraya varmış ve yapıtlarında kişilerin ruhunu ustalıkla açığa çıkarmıştır.

Adını andığımız tarihçilerin bize aktardığı Eski çağın geçmiş yaşamı, yalnızda geçmişte kaldığı için inceleme konusu değildir. Geçmişin bilgisi, bu günü anlamamız için gereklidir. Tarih bilimi geçmişle uğraşır; geçmiş ise günümüz tarihine ışık tutar; bu nedenle bu günü yaşantının geçmişten ayrılamayacağı gerçeğine temellendirilmelidir. Tarihin asıl başlangıç noktası, her zaman bu gün içinde bulunduğumuz koşullar, karşı karşıya olduğumuz sorunlar ve bunların çözümü için geçmişin irdelemesi olmalıdır. Tarih bilmeyen bir diplomat düşünebilir misiniz? Pusuladan anlamayan denizciye benzer. Verdiği kararlarla ülkesinin ve ulusunun geleğini tehlikeye sokma olasılığı yüksektir. Mustafa Kemal Atatürk'ün aşağıdaki sözleri ulusal ama gerçekçi bir bakışla tarihe ışık tutmaktadır:

"Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişimyen gerçek insani şaşır- tacak bir nitelik alır. Tarih; bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edemez. Tarih ne güzel ay- nadır... İnsanların tarihten alabilecekleri önemli dikkat ve uyanış dersleri; bence devletlerin genellikle siyasi müesseselerinin kurulmalarında, bu müesseselerin esas- larını değiştirmede ve bunların dağılmalarında ve yok olmalarında etkili olmuş olan sebeplerin ve etkenlerin incelenmesinden çıkan sonuçlar olmalıdır.

Tarihte incelediğimiz büyük adamların, liderlerin, kahramanların yaşamları, soyut ve anlaşılmayan olaylara açıklık getirir ve yaşamımıza anlam kazandırırlar. Ayrıca toplumların ilkel geçmişi ve insanların geçmiş oldukları uzun yol bizi, insanlığın kültür alanındaki yararlı buluşlarına, bilimsel keşif ve icatlara götürür. O zaman anlarıız ki, insanların kaderini yönlendirenler, büyük liderlerin yanı sıra bilim adamları ve sanatçılardır. Sanatçular, ozanlar insanlığın doğa kaynaklarına ve birbirlerine egemen olma istemiyle başlattıkları savaşlarını, bozgunlarını ve utkularını tüm insanlık için resim ile heykel ile ve yazı ile ortaya koymuşlardır. Bu nedenle İlkçağ'ı konu eden araştırmamızda bölümlerin sonuna İlkçağ'ın bilgelerinin kısa biyografileri ile yer verdik.

Tarih bilimi, yeri gelince, toplumu yücelten erdemî veya yıkılış nedenlerini ortaya koyarak kissadan hisseler çıkartmamızı sağlar ve belleğimizdeki gerçeğin oluşmasına yardım eder. Tarihin günümüzdeki bireylere yapabileceği en büyük yardım ise, insancıl yanları or- taya çıkarıp kişilik ve saygı kazandırmak, sürekli ve yapıcı bir ahlak birikiminin olmasını sağlamaktır. Çünkü insan toplumla birlikte ve toplumla ortaklık içinde yaşamak zorunda olan bir varlıktır. Koruyan ve saygı duyan, geldiği ve içinde yettiği yere bağlılık ve sevgiyle dönüp bakan kimseler tarihle ilgilenir; bu geriye yönelmiş sevgiyle, kendi var oluşu için duyduğu şükran borcunu da ödemmiş olur. Böyle bir kimse, eskiden beri var olanın üstüne titreyerek, kendisinin içinde doğduğu koşulları, kendisinden sonra doğacak olanlar için korumak ister ve böylece de yaşama hizmet etmiş olur. Kullandığı akılçıl ve tenkitçi yöntemle bilimsel tarih araştırmalarının yaratıcısı olan Yunan bilgini Thucydides, tarihçinin doğruluğu üzerine şöyle diyor:

"Olaylara katılanlar, onları aynı tarzda nakletmiyor ve kendi taraflarının menfaatlerine göre veya değişen hatırlarına göre konuşuyorlardı. Benim hikâyelerimde olağanüstü şeylerin yokluğu, belki onları işitilmesi daha az hoşa giden bir hale getirecektir. Tarihimin, geçmişe benzeyecek olan geleceği daha iyi yorumlamak gayesiyle geçmişin doğru bilgisini arayanlar tarafından faydalı olarak değerlendirilmesi bana yeter."

Ancak geçmişi incelerken koruyucu olmanın yanı sıra eleştirimci de olunmalıdır. Tarih okuyana, kendi gözünün görme derecesine göre yol gösteren bir rehberdir. Bizden önceki kuşakların adaletsiz, haksız, kayırmacı yanlış davranışlarının neden ve sonuçları geçmişin koşulları içinde ancak kesinlikle bilimsel olarak yargılanıp değerlendirilmelidir. Gizlenmiş olanı ortaya çıkarırken, meydanda olanın üstüne örtü çekilmemelidir. Yeterince araştırılmak koşuluyla, örtülü olup da açığa çıkarılmayacak, gizli olup da bilinmeyecek, hiçbir gerçek yoktur. Toprak ve su altına gömülü sırlar ve gizler, birbir gün yüzüne çıkarılıyor. Havadan çekilen fotoğraflar, manyetik taramalar, modern sonar teknolojileri kullanılıyor. Artık yaşamlar üzerinde bilim egemen.

Nermin Özsel